

Gastschrijver: H. H. Meijer

Drs. H. H. Meijer bijvert zich voor het Gronings. De overheid laat het volgens hem afweten op het gebied van de eigen taal en cultuur. Particulieren moeten die taak overnemen.

Gronings

De meeste Groningers zijn tweetalig. Dat woord zou men tussen aanhalingstekens kunnen zetten, omdat velen van deze tweetaligen over dit woord verbaasd zullen zijn. Zij hebben hun moedertaal immers altijd met het minderwaardigheid aangevend woord "dialect" horen aanduiden. Als zij op school in een onbewaakt ogenblik Gronings spraken werd hun bevelen "normaal" te gaan spreken, alsof Gronings de taal van abnormalen zou zijn. Het moet zijn voorgekomen in een ziekenhuis in Oost-Groningen, dat verpleegsters een dubbeltje in een boetepot moesten storten als ze er op werden betrapt Gronings te spreken met een patiënt, die daar behoefte aan had. Het is nu bijna onbegrijpelijk, dat nog niet zo lang geleden leerlingen op een huishoudschool in een plaats oostelijk van de Stad zelfs tijdens huishoudelijk werk geen Gronings mochten spreken. Waarom niet? Misschien, omdat de directrice het voor de standing van haar school niet goed vond.

In ieder geval leren de meeste Groningers van moeke Grönnegers en dat zou men dan de taal van hun hart kunnen noemen, de taal, waarin zij hun gevoelens het best kunnen uiten. Om deel te kunnen hebben aan de Nederlandse samenleving, waarvan hun Grönnen een naar aantal inwoners en oppervlakte bescheiden, maar naar economisch gewicht aanzienlijk deel uitmaakt, hebben ze ook Nederlands of Hollands — hoe men het wil noemen — nodig. Dat is

in hun leven de taal van het hoofd, van het verstand zou men kunnen zeggen.

Deze tweetaligheid van de Groningers is in de wereld bepaald geen uitzondering. De Ieren en de Basken, de Slowenen en de Welshmen, de Elzassers en de Kirgiezen, de Belgen en de Zwitseren, ze weten er ook van. In Joegoslavië wordt lager onderwijs gegeven in wel dertien verschillende talen. In Afrika zijn de meeste mensen twee- of drietalig. In tweetalige situaties is veelal sprake van een bovenliggende "baas"-taal en een onderliggende "knecht"-taal. De baastaal is meestal ook bestuurstaal, de knechttaal wordt vaak als "dialect" aangeduid. Men denke aan de toestand in België honderd jaar geleden toen het Frans in Vlaanderen (en bv. ook in Maastricht) als beschaafd gold en op het Vlaams werd neergekeken als een minderwaardig boerendialect. Wat heeft het een moeite en een strijd gekost en wat heeft het lang geduurd om tot de huidige situatie te komen.

De zorg van de velen, die met een zekere angst de culturele gelijkwording, gepaard gaande met vervlakkings, om zich heen zien grijpen, is misschien het best verwoord in de Bordeaux-verklaring van de Raad van Europa van 1978. In dat stuk, vrucht van een conferentie van vertegenwoordigers van twintig landen, waaronder Nederland, wordt de regionalisatie een van de voorwaarden genoemd voor de Europese eenheid en essentieel om de grote economische en sociale ongelijkheden tussen de verschillende delen van Europa recht te trekken.

Over "regio en cultuur" worden in de verklaring dingen gezegd, die doen vermoeden, dat het stuk Den Haag nog niet heeft bereikt of — wat waarschijnlijker lijkt — na lezing in een of andere ambtelijke la of prullenmand is verdwenen. Wat zegt u bv. van de volgende citaten? "Alle regio's in staten van de Raad van Europa moeten onafhankelijk zijn in culturele zaken en voorzien worden van de nodige financiële middelen om de culturele ontwikkeling van hun inwoners te verzekeren."

"De plaatselijke en regionale pers en regionale radio- en televisiestations moeten ontwikkeld worden als onontbeerlijke middelen ten dienste van de regionale culturele autonomie; ze moeten voldoende onafhankelijk zijn en goed uitgerust voor de culturele vooruitgang van de regio. Daarbij moet bijzonder belang worden gehecht aan de problemen van regionale minderheidstalen en -culturen."

"De bevordering van regionale culturen is een onontbeerlijk element bij de opbouw van een Europa, dat zijn culturele en taalverscheidenheid respecteert."

"Pogingen tot een evenwichtige ontwikkeling van de onderscheiden regio's kunnen onder geen beding worden beperkt tot de economische en sociale sfeer wegens het vitale belang van de cultuur als factor voor de regionale ontwikkeling in het algemeen."

"De regio is het ideale verband voor samenwerking over de grenzen heen om de verdelende uitwerking te verzachten van de nationale grenzen, die het gezicht van Europa tekenen."

Als men deze citaten uit de Bordeaux-verklaring doorleest kan men niet anders dan vaststellen, dat de Nederlandse overheid zich van deze verklaring weinig aangetrokken heeft en wat Groningen betreft zelfs helemaal niets. Van onafhankelijkheid in culturele zaken is in Groningen geen sprake, van financiële middelen om de culturele ontwikkeling van de Groningers te verzekeren evenmin. De regionale Groninger pers besteedt nauwelijks aandacht aan de Groninger taal, een regionaal televisiestation bestaat niet. De regionale radio is bepaald niet onafhankelijk, maar een onderdeel van de

zaterdag 6 maart 1982

FORUM

NOS en dat is aan de programma's te merken. Culturele, regionale samenwerking over de grens heen op basis van de gemeenschappelijke taal is er tussen Groningen en Oost-Friesland niet. Onderwijs in het Gronings vindt niet dan incidenteel plaats. Een spelling van het Gronings, geautoriseerd door de Staten, bestaat niet. Dat er in Groningen wat gedaan wordt voor ingekomen culturele minderheden zoals Surinamers, Zuidmolukkers en Turken, is goed. Dat moet zeker gebeuren. Maar dat er in het geheel niets gebeurt voor de eigen taal en cultuur, dat is onbegrijpelijk en volkomen in strijd met de Bordeaux-verklaring. Dat niet een van onze Statenleden daarover ooit zijn mond open heeft gedaan is nog onbegrijpelijker. Men krijgt de indruk, dat niet een van hen ooit van de Bordeaux-verklaring, die toch van zo groot belang is voor Groningen, heeft gehoord.

Hoewel de overheid het ten aanzien van de eigen taal en cultuur laat afweten (waaraan ligt dat toch?), zijn echter enkele organisaties vrijwel zonder overheidssteun actief. Geregeld worden, nu in deze, dan in die hoek van de provincie, kerkdiensten in het Gronings gehouden, die altijd een grote belangstelling trekken. Radio Noord heeft daarvoor echter geen belangstelling. De Stichting Grönneger Bouk zorgt voor de uitgave en de verkoop van boeken in het Gronings. Onlangs is in Loppersum een Gronings psalm- en gezangboek aan de gedeputeerde voor cultuur aangeboden (bij welke gelegenheid overigens bleek, dat noch de gedeputeerde, noch de voorzitter van de Groninger Culturele Raad het Gronings bleken te beheersen). Daaruit kan men concluderen, dat, waar de overheid te kort schiet, particulieren haar taak overnemen en handelen overeenkomstig de Bordeaux-verklaring van 1978.